

D. A. G.
SPECIMINIS ACADEMICI
DE

HELSING- FORSIA,

CELEBRI NYLANDIÆ EMPORIO,

PARS PRIOR,

QUAM,

Consensu ampl. Facult. Phil. in Regia academ.

ABOENSI,

PRÆSIDE

VIRO CL.

MAG. ALGOTHO A.
SCARIN,

Histor. & philos. civ. PROF. Reg. & ord.

nec non academix BIBLIOTHECARIO,

Publicæ ventilationi modeste submittit,

HENRICUS FORSIUS,

HELSINGFORSIA-NYLANDUS,

In audit. superiori, ad d. VIII. Novembr. MDCCLV.

H. A. M. S.

ABOÆ, Impressit DIRECT. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB MERCKELL.

S:Æ R:Æ M:TIS
SUMMÆ FIDEI VIRO,
NYLANDIÆ & TAVASTIÆ, in FENNINGIA,
REGIONUM
GUBERNATORI,
ET DE STELLA BOREALI
EQUITI,
ILLUSTRISSIMO COMITI
D^N. GUSTAVO
SAMUELI
GYLLENBORG,
MÆCENATI MAXIMO,

ILLUSTRISSIME atq; EXCELLENTISSIME
COMES,
DOMINE GRATIOSISSIME.

TUA, ILLUSTRISSIME COMES, merita in omnem rem publicam, præcipuè verò literariam & civilem, ad cujus gubernacula utriusque, in nostra gente sedes, tot & tam grandia sunt, ut acuminis & solertia plena oratio nulla eadem assequi queat, nedum ingenium paupertinum & tenue meum iisdem decorandis sufficiat. Estque in non levi ratione macies & plebeja indoles ista, cur quam gratiam, NUMINE suffragante, apud omnes inivisti, silentio involvere, quam in magno merito, pietatis munere meo non rite defungi malim. Quo enim modo solis facies ad humiles & depressas casas, perinde atque regum turres radios suos demittit, eodem TU quoque, COMES & GUBERNATOR EXCELLENTISSIME, favoris inexhausti splendore, obscuras spes & pendentia vota mea perfundere non molestum, neque a muneris & ordinis sublimitate TUI alienum esse duxisti. Es idem TU certè, qui non in ea modo, quæ conspicuo & eminente loco geruntur, oculum intentum habes, verum in TUA gratia præsidii & voluptatis parum neque positum esse voluisti juventuti, quæ ad inflexam maturitatem itinere, quo convenit, institu-

institutoque pertendere, consilium esse censei. Cumque
factum hunc informem, in ipso spei suæ rudimento ad-
huc constitutum, adspicere coram, oculisque lustrare
TUIS gratiosissimè dignatus sis: ut ad eundem conser-
vandam SUSCEPTORIS, cum beneficio, officium in TE
derivari, TUÆque fidei & clientelæ eundem com-
mendatum esse velis, quæ par est religione votoque
TEMET obsecro & obtestor. Fateor ab amœnitate
MUSARUM illius admodum multum recedere formam, &
perinde ancipitem animi memet non simplici vice red-
didisse, in Gemonias ne abjicerem, an verò vitam
eidem prorogarem. Sed qui GYLLENBORGIANÆ
gentis immortalia merita in nulla non publicæ, præ-
sertim verò literariæ rei parte, valere, inque familiæ
illius clientelam recipi, Aonii gregis alumnos cujus-
cunque ordinis atque loci efflagitare vidi: TUÆ re-
cipientis & servantis misericordiæ partem hunc in
solidum transcribere penes me constitui, certo certior,
apud nullos non COMITATIS officiosæ TUÆ, inque PA-
TRIAM pietatis SECTATORES gratiam inventurum, cum
TUUM in fronte NOMEN circumferre, inque TUUM
sinum, quasi per adoptionem exceptum viderint. De-
nique, ut diu florens & incolumis ætatem agas, &
aliis super aliis operibus, virtutis TUÆ gloriam au-
geas, cum ceteris provincialibus DEUM, dum vivam,
assiduè precabor,

ILLUSTRISSIMI & EXCELLENTISSIMI
NOMINIS TUI

devotissimus cultor
HENRICUS FORSIUS.

VIRO admodum reverendo atque præclarissimo,
D^N. M^{AG}. JOHANNI
FORTELIO,
PASTORI Helsingforsensium meritissimo,
& adjacentis districtus *PRÆPOSITO dignissimo,*
FAUTORI & PATRONO omni observantia ad ci-
neres usque colendo.

FAVOR TUUS, admodum reverendæ atque præclarissimæ PRÆPOSITE, planè singularis, quo clientem memet non simplici vice beare haud gravatus es, cujusque, TUO in posterum munere, me quoque competentem futurum spero, mihi fiduciam fecit pagellis hisce TUI conveniendi, splendorem & gratiam quasitum a NOMINE TUO, Pieridum religioni multo ante consecrato, inque casto, cui illæ præsident, choro magno & memorabili. Invenies in exiguum orbem contracta illius urbis castra pomeriaque, cujus sanctæ suis casibus, religioni TU hodie præes. Deprehendes ædificium illud sacrum rudi minerva adumbratum, in cujus pulpitis, TEMET ὁρθομενῶν πρὸς λόγον τῆς ἀληθείας, summa animi voluptate commissa curæ TUÆ fidelium communio, prolixo, sed temporis non nisi sumtim subtracti acroamate auscultavit, TU verò, VIR præclarissime, parere ut publicum hocce sanctissimæ in TE observantiæ meæ monumentum constituam. Est non nisi specimen & rudimentum tendentis ad majorem perfectionem cognitionis meæ historicæ & literariæ; quod si sereno, qui TUUS est, vultu adspicere, & favori TUO atque patrocinio memet in posterum commendatum habere velis: ego certè NUMEN SUPREMUM precibus meis defatigare nullus intermittam, velit IDEM in annos bene multos salvum TEMET incolumemque servare, sinereque non nisi serò illam diem oriri, qua columnam suam funesta clade sublatam, nobilissima familia & denum clientes TUI commemorabunt, complorabunt.

Admodum reverendi atque præclarissimi
NOMINIS TUI

humillimus cultor
HENRICUS FORSIUS.

Admodum reverendis atque præclarissimis VIRIS,
Dn. Mag. PETRO BONSDORFF
ET

Dn. Mag. JOH. BORGSTRÖM,

S. theol. & philos. LECTORIBUS in Reg. gymnaf.
Borgoënsi laudatissimis, Ven. consist. ibid. AD-
SESSORIBUS æquissimis,

FAUTORIBUS & PATRONIS ad tumbam usque, ju-
gi pietate & zelo devenerandis.

Adest occasio diu desideratissima, qua animum & favorem VESTRUM, PATRONI FAUTORESque optimi, in me planè singularem, & vicissim pium animi mei affectum erga VOS publicè declarare licet. Beneficia VESTRA cumulatiùs mihi oblata si enarrare conarer, tanta dicendorum me copia obrueret, ut unde inciperem, vel ubi finem orationis invenirem, certè non viderem. VOBIS enim, VESTRÆ institutioni, VESTRO consilio, VESTRO demique studio & amorì, omnes meos in præceptis illis & disciplinis, quibus ad intimiora scientiarum panditur via, debeo progressus. Accipite igitur, humillimus etiam atque etiam rogo, PROMOTORES optimi, fronte benigna & placida hæc rudes lineolas in grati animi tesseram, quas VOBIS summa animi veneratione offero. pro beneficiis enim mihi præstitis, quod VOBIS referam dignius, habeo nihil. Fortunas meas ut hucusque, ita quoque in posterum, VOBIS benignissimè commendatas habere ne dedignemini. Ego verò omnium rerum STATOREM supplex rogabo, dignetur VOSMET gentis nostræ, quot nomina, tot quoque decora, in seram posteritatem vitæ & incolumitati conservare, ut esse possitis ecclesiæ Dei, literaræ & privatæ rei præsidio, clientibusque patrocinio! exoptatissimo! Sic ex intimis cordis recessibus sandiè vocet

NOMINUM VESTRORUM

cultor humillimus
HENRICUS FORSIUS.

PRÆFATIO.

St, & semper fuit, omnibusque horis permanebit indubia veritas, quod domestica sede nulla nobis jucundior accadat; illam adolescentiæ palæstram quoties revifere, recognoscere, aut saltem memorando renovare nobis datum fuerit, juvenescere iterum & ad præteritos annos reverti nobis videamur. Mihi certe, cum per latè patentis philosophiæ campos eundo, argumentum expeterem, in quo elaborando quantillas ingenii mei vires experirer, patriæ pomœria terræ, *Helsingforsensis* in *Nylandia* urbis pristinam & hodiernam formam subjicere oculis, tam cum animo conjunctum, quam ab officio non alienum mihi visum fuit. Neque non illa me modo genuit, sed & erudiit; non proferendæ vitæ animali modo necessaria prospexit, sed & civili providere & præcavere, negotium suum esse voluit, ne per imperitiam ætatis in aliquam

vitæ turpitudinem inciderem. Cumque in tot & tantis rebus benignè illa mihi fecerit, nominis illius propagationem, cujus etiam apparatus non mediocri voluptate me perfundit, exercitationis hujus summam memet esse voluisse, neminem in invidiam mihi obtrectationemque tracturum spero. Interim cum uno, quod dicitur, spiritu omnem quæ ante pedes est, provinciam obire, res sit supra vires meas posita, antequam ad rem ipsam perventum fuerit, quasi in vestibulo notasse non pigebit: constitutum esse mihi speciminis loco hoc ipso, urbem describere vetustate & naturâ suâ, commodo copiosoque loco sitam, liberalissimisque ingeniis, quamvis non affluentem, quales, CICERONE teste, olim fuere *Athenæ*, talibus tamen instructam, quæ ad ornamentum urbis & posterorum æmulationem, momenti non parum contulisse sint censenda. Quibus ceteris ad robur & ornatum institutis politicis & œconomicis redundet, quæ commerciorum & opificiorum ratio, quæ rerum domi elaboratarum concinnitas, quibus aggeribus atque castellis foris circummuniri cœperit; in summa: quid communis utilitatis & juris fruendi causâ sociatorum cœtus hicce sibi velit, alteri, si Deo ita visum fuerit, reservabimus occasione. Desideras, non dubito, multa L. B. quæ ad prosequendum institutum, reddendamque in oculis peregre adspicientium, urbem nostram notiolem, apprimè facerent; verum cum obstat ab una parte documentorum, quæ indaganti in
manus

manus venere, raritas, ab altera quoque paupertinum sine arte ingenium: velim cœptis obviam eunti causæ utrique huic, si qua parte literulæ & curæ hæ ipsæ oblanguescere tibi visæ fuerint, tribuas & adsignes.

§. I.

Etymologiam urbis sistit.

Nylandiam, in qua urbs, quam mihi delineandam sumsi, sita est, *Fennos* olim tenuisse, illamque postea *Svecorum Gothorumque* incolatu hospitam magis, uberem & frugiferam redditam fuisse, ceu rem obviam & prope in omnium oculis hærentem contuemur. (a)

Quo vero tempore *Sveci Nylandiam* occupaverint, illud scire & pro vero venditare, tanto difficili & scopuloso loco magis hoc tempore positum, quanto facti illius nulla nobis ab antiquitate

A 2

tate

(a) In robur hujus assertionis confr. interim WEXIÖNII descr. Svec. lib. I. c. 27. ubi hæc exstant verba: „*Nylandia* olim a *Fennis* habitata, qui *Svecis* & *Helsingis* cesserunt.

Ejus fidei consensum suum adscribentes vid. MATH. HALLENII de *Borea-Fennia* dissertationem pag. 51. & ER. TUNELDIUM in geogr. regni nostri descr. pag. 364. Spectat eodem ipsum originis Svecanæ nomen regionis, quod *territorium recens* incessum & subactum significat. Quid? quod de advenis ex septentrione colonis testatur non nomenclatio ipsa urbis solum, sed ex appellatione nuperi incolatus, titulum quoque suum trahens suburbana parochia.

tate explicita recordatio superest. A scientifica certitudine prope abesse tamen censenda est illorum sententia, qui regnante *ERICO Sancto* rege *Svetthiæ*, excitam sedibus suis coloniam novitiam, archistratego *FALONE BURÆO* seniore, huc introductam fuisse asserunt. E *Gestrícia Helsingiaque*, quam *Sundhediam* h. e. palustribus locis intersectum solum veteres appellavere, in *Nylandiam* erupisse armatam manum, plerique qui majorum gesta victuris chartis inscribere, consentiunt.

Fieri illud potuisse prisco currente ævo, tanto verosimile magis, quanto de *Helsingia* regno nuspiam non proditum invenimus, quod *Svetthiam* magnitudine superarit, incolarumque numero eidem
non

Unde vero duces & signiferi traductæ in oram hancce coloniae, nomen *suum* defumserint; utrum loci ingenium, fortia facinora characterem *sospitis* & *felicitis* olim genti adscriptum voluerint; *montesne* quibus cingitur, regioni regnoque nomen dederint, an verò ex fundo relictus ager, ejusque asperitas primorum temporum incolatui denominationem in accessu dederit, nostram in præsentia non facimus controversiam, quibus plus satis ante constat, quod propter vetustatem, sicut rerum, ita etiam nominum, quibus res insigniuntur, initia prostant ubique ferè obscura. Nobis novisse sufficit, quod ab aquilone & mari conditores regionem hanc nostram subiverint, & lingua cultuque avito suo celebrem magis eandem populosiorumque reddiderint. Post Christianismum in hanc gentem introductum, immigrationem ex *Helsingia* factam fuisse, rituum sacrorum, qui gentilitatis in transmarinis fuere, nulla heic loci vestigia insuper etiam testantur.

non multo inferior exstiterit; imo extra finum *Codanum*, mare, quo clauditur orbis, remis everberare suis, gens ipsa neque dubitarit. Continebat ambitu suo olim *Helsingia* majestas imperii non *Quenlandiam* alteram modo, *Hunalandiamque*, sed aboriginum majorum nostrorum patriam quoque; ex quâ, cum, quæ in hasce *Venedico* sinui finitimas sedes gens nostra primum immigravit, una cum nomine natales suos repetat: temere neque credi posse videtur, ad perpetuandam cum tribulibus amicitiam, ex geniali loco lareque suo evocatam fuisse germanam sobolem, modò, quo factum invenimus identidem, ut cum suis hospitibus ab hoste parum apte prospectum esse nostrates viderent, Riphæis trans mare jugis saltibusque incingi, illi longum neque impeditumve existimarint. Sunt hæc ipsa per se clara & expedita quidem, verum ne auctoritate & fide destitui videantur, triumviros breviter & cogitatè in eandem mentem loquutos, testor, & quidem primo loco præclar. virum ER. ALROOT, qui in erudita de *Gestricia* dissertatione suâ huic opinioni suam vocem mentemque commodat, cujusque quæ heic inferantur verba, plane & omnino digna sunt: „Coronidis loco id omnino observationem mereri, inquit,“ quod A:o 1150. sub *ERICO Sancto* rege *Svec.* colonis ducentorum, & quadraginta circiter hominum ex *Gestricia* & *Helsingia* in *Finlandiam* mittebatur, quæ tractum illum, qui jam *Nylandia* dicitur, occupavit. Hic *Helsingi* vestigia natio-

„nis suæ, *Helsingfors* & in parœcia *Helsing* sockn
 „dictâ reliquerunt. Gestricii vero versus orien-
 „tem secedentes, parœciam *Sibbo* (*ad formam A-*
 „*bo nostræ urbis hodierni nominis*) ita nuncupa-
 „tam, quod pagi ad fluenta amnis cujusdam utrin-
 „que exstructi sunt, quasi *Sidbo* i. e. utriusque
 „lateris colonorum parœciam constituerunt. Heic
 „ipsi quoque memoriam nominis reliquerunt. Est
 „enim in illa parœcia pagus quidam *Gesterby* di-
 „ctus, cui *Gestrinii* Fennones originem nominis
 „debere, pastor Thunensium pl. reverend. Mag.
 „*Gestrinius* literis mihi benevole narravit, affir-
 „mando quod in M. S. S. patris sui sæpius *Ge-*
 „*strikebyn* scriptum invenerit. Nec hunc solum
 „tractum occupasse videntur *Gestricii*, cum alius
 „pagus in parœcia *Korslätt* / quæ ab occidente
 „*Helsingfors* spectat, nomine *Gesterby* / vel *Gest-*
 „*rikebyn* celebretur, &c. Stat ab eadem sententia
 vir religiosissimæ fidei D. D. BÆLTER in erudita
 sua de *Helsingia*, dissertatione, pro testimonio a-
 pertè magis appositèque dicens: „Nec minora
 „fortitudinis suæ trophæa posuerunt temporibus
 „*ERICI IX.* seu *Sancti* circa annum 1157. in *Ca-*
 „*relia* & *Nylandia*, quando missis in hæc loca co-
 „lonis, sedeque sua ejectis *Careliis* & *Cajanis* ter-
 „ras illorum occuparunt, suisque applicuere vi-
 „ctoriis. Hujus virtutis bellicæ vestigia non mo-
 „do oppidum *Helsingfors* cum villa seu pago *Hels-*
 „*singaby* / sed & parœcia ipsa *Helsinga* sockn et-
 „iamnum hodie manifesta præbent, ubi præter
 nomen

nomen gentis, lingvam quoque suam profemi-
 nasseprehenduntur." Cum Catone gemino i-
 sto idem sentit & loquitur in suis ad *Finlandiam*
 elegis generosiss. Dn. LOEVENSKIÖLD cum A-
 DOLPHUS FRIDERICUS, rex noster augustissi-
 mus, exoptatissimo adventu suam hanc gentem
 ante triennium exhilararet. Ita vero vates ante
 alios memorabilis iste: "Huic urbi, scil. *Helsing-*
forfiæ sub FALE BURE HERSONIS filio & legifero"
Helsingiæ, tempore ERICI *Sancti*, nomen impo-
 fuerunt, circa annum *Christi* 1156."

§. II.

Continuatio priorum.

Hisce præsuppositis atque pro verò assumtis, e-
 tymon *urbis* facili patebit negotio. Voca-
 bulum *Helsing*, quo ceu prænominem locus insigni-
 tur, coloniæ, cujus mentionem modo fecimus,
 urbem nostram una cum subjuncto territorio de-
 bere, hinc prono fluit alveo. Indagationem igi-
 tur nominis *Helsingici*, unde suos natales illud re-
 petat, missam facimus, ne crambem coctam reco-
 quere velle videamur. Egregie enim & erudite
 hoc factum est a clariss. BÆLTERO jam antea lau-
 dato. Eodemque non minus apposite sensisse cen-
 sendus est D. D. Olaus CELSIUS senior, qui a
 salubritate torrentis aquæ etymon repeti vult, &
 primo legum *Helsingicarum* titulo *Sundhediam* inde,

matrem Helsingiam insignitam fuisse existimat. (a) Unde verò suffixam *Forsie* nomenclaturam trahat urbs nostra, ex sequentibus non obscurè constabit. Primis temporibus, quibus dissipta cœli solique regione hac ipsa, primum gens advena subsedit, ab illo, quem hodie urbs tenet, loco prope disjuncto, castra & comitia sua constituisse, cui non primo intuitu statim apparet? Nominis insigne, quod finitimi ruris incolatui inditum est, perinde sufficere posse diximus ad declarandum, quo seminis genere nostrates oriundi sint censendi, atque de situ regionis maritimo, ejusdemque a *Svecis* facta occupatione, ceteri tituli non obscurè conveniunt? Mediam loci & tractus hujus sedem amnis *Vanda*, a Gothico *Wan* & *Wand*/ transit, magnoque strepitu & sonitu aquarum vicino mari illabitur; illum quem undarum, inter præcipitia decurrentium, æstum & stridorem *forß* & *strömfall* dici solere, nostrum

(a) Etymologici studii circa nomenclationem *Helsingias* nimietatem & perinde incertitudinem perstringit WILDIUS b. m. regni *historiographus* in sua SVETHIÆ pragmatica, eademque *vernaculâ* historiâ; factaque regionis universæ divisione in septentrionalem & occidentalem, tractum SVETHIÆ finitimum multò ante, quam qui hiberni solis abscëssum respicit, coloniis frequentari cœpisse urget. Nempe partem hanc ipsam *polo* propiorem, seculo III. a. C. n. circiter, Norvagorum exulum ductori incolatum & nominis sui gratiam debere; neq; nisi seculo C. n. X, juris & imperii Svethici accessionem factam fuisse, præmissâ accuratâ à STURLONIDE assertorum evolutione, concludit.

nostrum nemo ignorat. Hinc ad flexionem Latinorum fit *Forſia* vel ut alii volunt *Forſa* & *Forſum*. Ex compositione utriusque vocabuli *Helsingforſia* dicenda venit, & id recte quidem. Interim, novaturientis seculi gustui convenienter, qui præciso simplici altero, *Holmiæ* & *Hafniæ* in modum, *Forſiam* rectius quam *Helsingforſiam* dici volunt, perplexè an vero distinctè agere sint censendi, nostrum in præsentia decernere certe non est.

§. III.

Topographiam pandit,

Est autem sita urbs nostra intra territorium *Nylandiæ Borgoënsæ* & parœciam *Helsinga Gofus* in peninsula, quæ isthmo non nisi tenui & exiguo cum continente cohæret. Maris, quo dextrorsum sinistrorsum cingitur, sinus est *Venedicus*, ita dictus a *Venedis*, qui cum *Vandalis* connumerati *Scandiæ* nostræ inhabitatorum quasi primigenia sementis, suo quodam jure meritoque audiunt. Est non nego opinio illa densis involuta tenebris, eademque in dissentientium lubrico constituta. Sed cum pro *Vanis* gentis nostræ indigenis testata literis multa obveniant, eaque ad unam summam retulisse videri velit dissertationis de *origine Vanorum* Cl. auctor, inanes curas sectari velle argueremur, si locum eundem repetere, scenamque non re sed nomine dissonam, iterum

B

ingre-

ingrederemur. (a) Est autem exigua terræ portio illa, quæ ne fluctibus universa urbs cingatur præstat, circiter ducentarum & quadraginta ulnarum, colligendisque vectigalibus pro mercimoniis ultro citroque transvehendis commodissimam stationem præstat, Esboënsis tabernæ nomine insignitam. (b) Ex ista angusta terræ parte in illa, quæ occidentem spectant porrectiora *Nylandiæ* loca, quæque nomarchiam *Aboënsē* contingunt, publica via patet. Suburbano quo imprimis rure incingatur, si scire volupe fuerit, urbis nostræ pomœria tangere censenda est *Helsingia* plebeja, cujus sacratum religioni delubrum sesqui alterius spatium milliaris ab urbe distat. *Esboënsē* verò sacrarium

(a) Ex qua stirpe primigeniâ *Calebi* ne, eorum putata, qui in scripturâ *Sumatiræ* & *Esatitæ* dicuntur, *Fenni* orti sint censendi, quia incertum esse putat *Finlandici* chronici auctor anonymus, in illam opinionem certo neque nosmet ingredi possumus. Sunt qui a *Wânno* salutandi formula *Venlandiam* primum, mox *Fenlandiam*, finitimæ gentis idiotismo, dictam volunt terram hancce. Sed cum lingvæ non *Fennicæ* sed *Gothicæ* originem debeat imperitiendæ salutis ratio illa, à *Venedorum* & *Vandalorum* consanguinea gente, hosque a *Vanis* (unde *Wanahem*, & *Wännāja*) descendisse isthanc nomenclationem, cum *Gyllenstolpio* nostrate non ægrè consenserimus. confer *Herkepel Londini* habitam dissertat. de *situ Finlandiæ* pag. 6.

(b) *Edsbo* ab *Eid*, quod præcipitis fluvii voraginem, continentisque habitabilem viciniam exprimit, vocabulum

erarium duorum, cum quadrante, milliarium intervallo ab urbe dirimitur. Ab oriente *Sibboënsis* trium una cum quadrante, milliarium spatio ab urbe secedit ecclesia. Editum, excelsum & amœnum locum occupat urbs, quam, sicut commoda situ, ita opere validam quoque, ejus summi VIRI dexteritate, cui muniendæ urbis summa concredata est, post non multo futuram esse speramus. Loci situm isthac virtute instructum esse, testes sunt colles, regionibus urbis, ceu insulis, passim intermixti, quos inter familiam ducit longo eodemque cuneato acumine prominens *casarum mons* (*Kasaberget*) vilioribus eorum habitaculis, qui ante introductum rei tabellariæ usum, pyris & speculis curandis præpositi fuere, olim destinatus. Hujusce vero generis angarias Scythica lingua vetere *Räter / Kasar / Bårdekasar* olim dictas fuisse, qui ex illa gente originem suam arcessit, ignorare nemo potest. Hodie montis supercilium idem nomine magis augusto *Castelli ULRICÆ* (*Ultricas = borg*) insignitur. Hunc locum munire cœperunt, septimo ab illo, quo nunc vivitur, anno, felici sub auspicio celsissimi regni senatoris, comitis & gubernatoris *Finlandiæ* generalis Dn. GUSTAVI FRIDE-

B 2

RICI

Gothicæ originis esse, cataraetæ *Gothicæ*, quæ eodem nomine veniunt, & *Stora* atque *Lilla Edet* dicuntur, plus satis indignant. Cumque vix aliqua vetusta derur non significativa nominis notio, torrentem *Vanorum* undam, heic loci, sicut occiduâ *Gotherum* regione, oræ & parti finitimæ appellationem dedisse, quis quæso! ambigere potest?

RICE de **ROSEN**, cujus nomen non meminisse, quoties de civibus in Regem & patriam bene meritis dicendum venit, *Finlandia* impium & nefas esse censet. Sed est illa non ad fastigium adhuc moles deducta. Ut autem extrema manus operi ocius accedat, laboris & industriæ summi viri, in quos arcis & urbis muniendæ cura hodie est devoluta, dedita opera pro se quisque incumbit. Solem hieme occiduum prospicit plano suo alter monticulus, *Johannis*, nescio cujus religioni facer, quem congestis in unum incensisque picatis doliorum & linterium fragmentis urbana juvenus venerari ante solita fuerat. (a) Sed cum imminente improvise ventorum vi fieri facile posset, ut urbis tecta quoque flammâ corriperentur, ludicrum pietatis genus illud, curante urbis magistratu, paulo ante desit. Feralis locus supplicii reorum fumendis facer rigentis poli plagam pelagique situm consequitur. Appellatur monticulus idem *Broberget* / quem, postquam munimento novo exstruendo accommodari cœpit, funestam veteris ævi faciem honestiore brevi permutaturum auguramur, modo quo supplicii theatrum *Hierosolymitanum*

(a) Id quod factum videtur modo & ratione eadem prope, qua adolescentula *Angliæ* pubes, urbe in ipsa, pontifici romano; itemque potentissimæ *UNIGENITI bullæ romanæ*, *Parisiis* dissidentes identidem parentare solent, cujus utriusque ludicræ rei exemplum, publicæ novellæ nuperrimè prodidere. ne de illis quid dicam pugnis & argutiis, quibus, abrogatâ superstitione gentilitia, primorum tempo-

unum & Holmenſe Danicum, HELENÆ principis
 auspicio alterum, alterum CAROLI GUSTAVI mo-
 limine regis, ſtruendo auguſto templo utrobique
 conſecratum fuiſſe novimus. Collis rerum vena-
 lium negotiationi deſtinatus, qui *Marineſ bacſa* di-
 citur, ad orientem ſpectat. Ratio hujus denomi-
 nationis, utrum inde petenda ſit, quod *Ruſſi*, dum
 regionis civitatiſque ab anno MDCCXIII. uſque
 ad CIOIOCCXXI. poſſeſſores eſſent, rerum promer-
 calium ſuarum tabernas ibi habuerint conſtructas;
 utrum vero ex alio caſu conſilioque nomen idem
 colli inditum fuerit, noſtrâ ſcire, nunc certè pa-
 rum intereſt. Eſt neque ſilentio prætereundum
 fortaliſſimum vaſto ſeptum aggere, quo ſuperiore
 longinquo durante bello urbem hoſtes circumde-
 dere. cujuſmodi tumultuario genere propugnaculi,
 ad ſubmovenda, quæ forte inopinato ingruerent,
Aboæ ſecuritati, locis opportunis inſuper etiam pro-
 ſpectum iviſſe vidimus.

Denique ne earum rerum, quæ ad pulchritudi-
 nem & ſalubritatem ſpectant, huic cœli terræque tra-
 ctui naturam nihil contuliſſe quis exiſtimet, ad illius
 commendationem attendere neque piget, quod
 maris proſpectu ab una parte liberrimo gaudeat,
 B 3

rum Flamines Chriſtiani ad *πληροφορίαν* et conſtantiam in
 novella religione, veteris eccleſiæ fideles commoneſcitos
 voluere. Sed quam, propter pericula publicè & privatim
 metuenda, hiſtrioniam, melioribus ſeculis abrogatam fuiſ-
 ſe, vide atque confer MEIBOMIUM in tractatu de ARMEN-
 SULA, Saxoniae idolo pridem famigeratiſſimo.

camporumque ab altera vastitatem, eandemque herbis & oleribus frugiferis distinctam ostendet. Sunt in exteris gentibus nonnulli, qui *Scandia* situm urgere non dubitant; sunt qui pruinis rigentem, non nisi montibus & tesquis infamem esse blaterant. Sed a qua judicandi prurigne temperaturos nullus dubito, si qui æstivo tempore sensibus lenocinantur aquarum & lucorum susurrus, avium modulationes, suavissimosque, qui aëra replent odores persentiscere ipsis datum fuisset. Vernantis gratiæ locique ingenium omnem industriam artificum prævertere, ipsamque cornu copiæ suum Cererem heic loci effudisse sua sponte agnoscerent. Quid multis? cum sit illa regionis hujus conditio, ut spiritu aliquo aër semper moveatur, auras quam ventos crebro magis experia-
tur, opimamque messem apud nos citius, certe non serius quam in transmarinis percoquat supernæ lampadis æstus; hinc neque mirum ingenuæ originis plures heic loci in lucem gigni quotannis, quam e vita excedere, & qui grandes natu confescent, avos proavosque venientibus ad se nepotibus quasi digito monstrare, eorum fabulas & sermones repetere, eoque efficere solere, ut eodem cum majoribus seculo se quoque natos, minores sibi imaginentur.

§. IV.

Tempus primæ ejusdemque rudioris foundationis
dit,

pandit, quæque cum primum nasceretur urbs, privilegia eidem concessa fuere, aperit.

PRinceps de universo *Svethiæ* regno ejusque libertate ecclesiastica & civili immortaliter meritus Rex GUSTAVUS I:mus, fundandi hac regione municipii adjutor & impulsor exstitit; Anno enim MDL. ad locum illum ante nominatum *Gammellstad* (quamdiu in rudimento spei suæ omnia adhuc constituta essent, *Sandhamn* dictum) urbis nostræ fundamenta collocari præcepit. (a) Inhospito verò loco fundati & jure stipulæ donati municipii hujus causam TEGEL in regis illius biographia hanc annectit, nempe ut cum *Batavis* & *Russis* liberæ negotiationis exercendæ occasionem haberet novitia civium turba *Ekenesio*, *Raumoa*, *Borgoa* aliisque *Finlandiæ* oris sedes heic figere jussa, ut non agrorum in urbe commoda spectarentur, sed sterilium sine fruge commercantium *Belgarum* more, ad honestum è longinquo quæstum ditescendi, studium omne suum converterent. Mercibus in illum modum è prima manu emtis, quantum lucri civibus *Svecanis* accessit, tantum invidiæ quoque apud *Lubecenses*, qui arctoo orbe acerbissimum solis sibi mercatum vindicaverant, conflavisse LOCCENIUS observat. Compararant illi sibi multo ante negotiationem liberam

(a) Confer MESSENI Scand. illustr; Tom. V. p. 105. X. p. 25, 26. & XV. p. 116. WEXIONI defer. Svec. lib. 7. c. 18, & TUNELDI introd. in geogr. c. 5. p. 364.

ram per sinum *Venedicum* & *Livonicum* quaqua-
 versum, illamque præscriptionis titulo munitam,
 temporis lapsu nullo ausuve turbari posse præten-
 derunt. Sed cum non *Hanseatica* solum, sed & ce-
 teris civitatibus, maris navigationem liberam esse
Svethi apertè proderent, imo usurpati improbè pri-
 vilegii sui eandem non difficulter convincerent,
 incredibile in quantam indignationem, qui rem
 illorum *Holmiæ* curarent, efferbuerint. Insidias in
 urbem, arcem & navalia parasse perhibentur. Sed
 cui malo, ne latius serperet, à GUSTAVO matu-
 rè provisum, & accuratis excubiis in tempore ob-
 viam itum fuit. Verum enim verò in ipsis velu-
 ti cunis illa emporii heic loci instruendi ratio per-
 mansit ad regimen usque augustissimi regis JO-
 HANNIS III, qui incolas hujus loci per literas
Holmiæ die III. aug. A: MDLXIX. datas certo
 certiores fecit, non solum quod industriam atque
 laborem constituendæ & instruendæ urbi necessa-
 rium huic loco impendere possent, verum privi-
 legiis eximiis etiam cultui & religioni urbis veli-
 ficare neque intermisit; quorum præcipua oculis
 lustrare a præsentī instituto non alienum erit. Sci-
 licet primo loco potestas facta civibus mercatu-
 ram terra marique liberè exercendi cum omnibus
 in nullam peregrinitatem redactis; Comitiorum
 jus, & quæ ceterarum urbium esse solent, im-
 munitates, novellæ communitatis hujus quo-
 que esse voluit. Inde ut duo fundi rustica-
 ni & totidem pagi, qui novam urbem proxime

mè contingebant, civitati subessent, eidemque in majores minoresque areas distribuendæ, nec non armentorum pabulo, aliisque necessitatibus infervirent, in mandatis dedit. Pagorum non cum magno ambitu nomina fuere *Gumtåkt & Forsby*, quorum alterum sex virilium portionum ambitum complecti voluere tabulæ, quæ pridem fuere censoriæ; *hujusce* verò glebam exiguam magis angustamque tertiâ parte minorem esse voluerunt. Imo ne edulii genere maritimo quocunque destituerentur incolæ, insulas minores *blåbårg = hõje = & Sompeholmen* piscatum convenire iisdem neque interdictum. Contingit altera parte urbem *Vanorum* fluvius, cujus notatu dignam mentionem ante modo fecimus, quique ex Svethia colonos arcessivisse majores nostros, in paucis non sine pondere testis est. Spectabat gratia regis quoque molendini in cataractis fluvii exstruendi commoditatem, sub illa tamen non obscurâ conditione adjunctâ, ne, in honorem civibus facta concessio ista, salmonum, præcipiti æstu salientium piscaturæ regiæ fraudi esset præjudicioque. (a) Dehinc ne qua in re studiis civium rex summæ pietatis & benignitatis

C

deesse

(a) Pelago quasitam animalis nobiliorem speciem istam, multo quam urbs conderetur, ante regio & fisci patrimonio cessam fuisse, omnemque ex annæ proventum istum *Padifensi* in *Livonia* monasterio, pro requie sua suorumque *MAGNUM Erici Svethiæ* regem anno 1351. consecrasset, acta ævi illius publica testantur. DALINS Sv. histor. II. p. 505.

deesse censeretur, negotiationis cum diffitis & indigenis exercendæ consuetudinem rusticis interdixit, suæque una cum pascuis rura curare, suam Cererem colere præcepit. Quàm verò perversè cum illa republica actum sit, ubi nullo habito civium discrimine, ad commercia tractanda illi quoque admittuntur, qui, quæ ad mercaturam honestè instituendam requiruntur, juxta cum ignarissimis nesciant, cum in insigni sua de *œconomia patriæ* dissertatione ad liquidum perduxerit hodiernus juris & œconomix professor Upsaliensis Dn. A. BERCK, idemque ad cautius mercandum excitæ sedibus suis juventuti Academicæ etiamnum auctor & exstimulator superfit, ne extra circum velitationis me movere velle videar, rem latè patentem substrinxisse mihi in præsentia satis erit. Sacra nundinalia *Eusebiæ* olim, *Themidi* & *Mercurio*, plebejorum puta per vicinos cœtus, **Pottis/ Sibbo & Borgo** collectorum mercatui consecrata revocavit, & quod forum rerum venalium heic loci institui jusserrat felicis memoriæ parens, regni jure & sanctione ulteriori sua constabilivit. Translata ad celebriorem mercatorum conventum publica regionis negotiatione, ne quæ urbi non habitata diu, neque satis cultæ materia inclarescendi deesset, sicut flaminum lucro suorum papa pridem, ita urbis hujus auctui & incremento solemnes nundinationes crebro magis exerceri voluit, eodemque fine circa Bartholomæi festum prope **Abborfors** prædium, Helsingiæ novæ oppidanis

danis cum Borgoënsibus merces suas distrahendi potestatem fecit. Geminam nundinationem, quæ diebus visitationis Mariæ & exaltationis crucis, *Borgoæ* haberentur, designavit; ne quæ **CONSTANTINO** obijciuntur à *Hieronymo*, quod *Constantinopolin* ille suam *ceterarum urbium nuditate fundarit*, præjudicio nescio quo, ad nostræ urbis fundatores quis referre possit. (a) Nundinas verò die Johannis baptistæ in parochia **Sibbo** ante celebratas, solemni erga Deum religioni hominesq; justitiæ, tempore eodem urbis novæ incolatui, ejusque ditescendi compendio cedere jussit. Festo epiphaniæ, aut si dicere mavis, magorum trium, nundinas quoque sedibus iisdem celebrari præcepit. Item in parochia Esboënsi ad villam **Boback** Michaëlis festo, publica mercium, cujusvis generis emtio venditio, prisco more, nostratibus permissa. Quin, ne ex agro in forum iterum traducendæ negotiationis nasceretur locus, improbam in urbe cum exteris nundinationem exercere rusticæ plebi penitus interdictum. Illas ad commodum & incrementum urbis datas immunitates priorum regum, rex **SIGISMUNDUS** lit. dat. die XXX. Jun. MDXCIV. non solum confirmavit, verum Borgoënsibus finitimis etiam promercialia bona sua disstis & exteris gentibus distrahendi facultatem ademit, & quod dicitur fori jurisque communis

C2

h. e.

(a) *Hieronymus* in *Chronico*, *Fabricio* in bibliogr. antiq. teste VI, 14.

h. e. stapulæ privilegium *Helsingforsensibus* unice concessit, hanc imprimis ob justam & magnam rationem, quod *Helsingforsia* non mari propior illa solum, quam *Borgoa* sita sit, sed & locum teneat urbis sepiendæ munimentisque instruendæ magis capacem, quale otium securum semper quærere solent, qui inter terræ filios eminere, opesque ad non minorem civitatis, quam suorum gloriam conferre instituerunt; quid? quod si municipio utrique jure pristino suo, temporis intervallo longiore frui permetteretur, jejune & exiliter rem suam utrimque peragerent, stirpium more arcto magis invicem angustoque loco annatarum confitarumque, quæ nutritioni destinatum succum invicem sibi præripere & subducere solent. SIGISMUNDO submoto rege, surgentis in altum felicitatis civium auctor & adscriptor novus surrexit CAROLUS IX. rex, ille qui privilegia ab antecessoribus, præcipuè verò JOHANNE rege concessa, clementissimè corroboravit, diplomate dat. die III. Julii anni MDCVII. Ne de ceteris immunitatibus quid dicam, quæ in subjectionis auctoramentum, recentioris inventi municipiis conferri solent, quibus cives ille suos discretis etiamnum septis habitantes egregiè munitos esse voluit. Inter illa verò muneri data lautiora, brevitatis causa, verbo nominasse sufficit: quod extraneis, qui civitate semel donati fuerint, iisdem ad pristinum larem remigrandi nulla potestas data fuerit, nisi tradita & commissa civitati tertia parte bonorum suorum
mobi-

mobiliū. (a) Scilicet erat illud solemne exteris, utpote *Germanis, Belgis* & diverso cœlo genitis aliis quoque negotiatoribus, ut post positas aliquandiu *Helsingforsie* sedes, auctamque inibi egregiè rem nummariam, ad suos iterum reversi sint, non sine urbis, pro cuius magnitudine anno uno alterove pugnare visi sunt, insigni damno, præcipuè vero fortis, quâ exercenda veniret negotiatio, importuna diminutione. Deinde permisit rex longè clementissimus etiam, ut pecuniæ mulctatiæ dimidia portio, usui civitatis, in rationes ejus referretur. Denique opum, quibus crevisset civitas, decima parte hæredem eandem constituit, eundemque æris censum substructionibus ædium publicis consecravit. Qua ratione rex immortalis memoriæ GUSTAVUS ADOLPHUS civitatis nostræ immunitates auctum iverit, quantumve illius gratia & mansuetudine imperii incrementi accesserit urbi, satis superque constat ex variis edictis ejus nostratibus datis. Per lit. die XX. Maji MDCXIV. nundinas publicas, die 1. Sept. in parochia Tavastiæ *Janakala* ad pagum *Turckhauta* celebrari permisit, civibus Borgoënsibus autem aliisque interdixit hunc, negotiationis

C 3

caussa,

(a) ALBINAGII jure municipali, excluduntur identidem extranei hæredes à bonis defuncti civis. Eodem, si non potiore jure princeps civitatis sibi vindicat partem bonorum in imperio quæstorum, cum expilatis civibus prioris commorationis, fortunarum suarum novum apud externos receptaculum extraneus quæsitum venit. Jus autem, quo pro-

caussa, locum convenire. Quin, cum scirent cives, quanta in hostes iræ perseverantiâ, tanta in civēs gratiæ magnitudine grassari optimum regem, inde missis nunciis ad eundem tenentem in urbe nostra aliquantilli temporis stationem, supplici prece rogarunt, impetraveruntque, ut, urgente summa eorum t. t. necessitate, cum exteris, navium suarum rostris jam ad urbem evectis, ea ætate liberè negotiari potestas concederetur, quamvis in comitiis Orebroënsibus ante paulo vetita fuisset ratio commercandi ista, urbisque per universum regnum injunctum, ad provehendam in majus suæ gentis œconomiam, propriis navibus exteras visitare oras. Quid? quod permisit insuper etiam reditus & vectigalia in regni ærarium jam ante referri syeta, anno currente eodem, juvandis nostratium perplexis rebus in solidum cedere, connumerarique. (a)

§. V.

Fundationem Neoforsicæ ejusque privilegia exponit.

QUam à natura umbram & colorem *Helsingforsia* ipsa sibi debeat; quæ, ne perpluerent naturæ munera, in eandem actorum & auctorum primorum regum munificentia fuerit, videre quantum

hibentur peregrini bona sua in universum omnia ex una civitate in aliam, sine pretii æstimatione & taxatione transferre, *jus detractationis* vulgò nuncupatur.

(a) Vide Kongl. Maj:ts resol. på Helsingfors enskylta besvär af d. 18. Maji 1714. item af d. 24. Octobr. 1617. ubi privilegia a præcedentibus regibus concessa confirman-

tum oculis nostris datum fuit, dispeximus; Vidi-
mus ab aratro Senatum urbi datum, & pristina
fede antiquata, ad aratrum rediisse iterum, qui si-
tum recentioris commodum magis sequi detre-
ctarent; quæ post inductum veteri oppido silen-
tium solitudinemque, novæ urbis fata fuerint,
quàm ex illis pristinae ruinis hæc accreverit, por-
ro dispiciendum.

Optimorum curæ & providentiæ regum feli-
citatæ futuræ suæ rudimenta *Forſiam* debere vidi-
mus. CHRISTINA virtutum divi parentis sui au-
gusta propago, cum pristinum consilium collocan-
dæ in vado utcunque (a) publicæ securitatis, ne-
gotiationis instituendæ opportunitati non parum de-
rogare videret, edicto d. II. Octobr. an. MDCXXX-
IX. edito, potestatem dedit delectis ad comitia
urbis senioribus deferendi incolatus sui pristinas
sedes, & ad locum, quem oppidani hodie tenent
transferendi, ut sumtuum profusione minore, &
spe majoris securitatis cingi muris urbs posset,
item-

tur in quantum non repugnant statutis de certo mercandi
modo latis (*Handelsordinancen*) quæ in comitiis Upsa-
liensibus hoc eodem tempore habitis revisa & emendata
sunt. Et, Rongl. Majt's resol. af d. 14. Julii 1618. atque
d. 7. Febr. 1626.

(a) Cur remotiore a mari regione urbem primitus
exstructam voluere cives, ratio sine dubio erat securitas
quantulacunque ab argonautis minorum gentium, quorum
propiore loco telis obrui improvise & una cum vita, bo-
nis omnibus raptim exspoliari potuere.

itemque regni, versus hostes, magis portuosa evaderet navigatio. Stetit in illo priore fundo circiter centum annorum opus, neque ante annum MDCXLII, excidio & ruinis datum fuit; (a) fuissetque in longiorem diem facile protractum, nisi habitationis deferendæ moram & dissensum multitudinis egenæ rupisset regni senator, magni ducatus gubernator comes PETRUS BRAHE junior, cujus providentissimè jactis instauratisque in solidum se debere, quidquid ornati & ordinati habet, *Finlandia* nunquam dememinisse potest. Ipsas foundationis tabulas, ad verbum heic loci inferere non pœnitebit, cum comprehendant illæ non solum veteris coloniæ commodiore loco constituendæ rationem, sed indigent eadem privilegia & immunitates etiam; ne de *insigni* quid dicam, quo ceu palladio, in argumentum regalis clementiæ, *Sveo-Gothorum Pallas* piissima novæ urbis acta muniri condecorarique voluit. (b) Utinam tutelari CORONÆ suæ æternum devincta perennet hæc nostra *corona*, neque *Diomedis* astu ullius a corpore suo divellatur! Cum ad tractandum regni clavum ematuruisset AUGUSTA, immunitates has ab imperii administris urbi datas clementissimè confirmavit lit. dat. d. XVII. Jan. an. MDCLI, & ne a se nihil datum videretur, civium fidem amplissimis pignerare præmiis ipsa neque intermisit.

(a) Patet hoc a geodætæ Nicolai AVANDRI urbis metiendæ, inque suas regiones certas distribuendæ opera.

(b) Wi CHRISTINA, med GUDS nåde, Sweriges,

misit. Quanto verò nisu studioque, quanta denique opera, postquam imperio se abdicasset regina, ejus in *Sveogothico* throno successores in id incubuerint, ut ad exoptatum florem suum fastigiumque

D

Giöthes, och **Wändes** utkärada **Drottning** och **Arffurstinna** til **Finland**, **Fertiginna** uti **Estland** och **Earelen**, **Gröten** utöfver **Ingermanland**; **Giöde** witterligit, efter som **Wi** **Og** hafwa föresatt och beleswat, **GU** **Di** den **Äldrahögsta** til åhra, så ock til flera borgerliga församlingars och städers förmering, uti **Wårt** **Storfurstendömm** **Finland** at låta fundera och upbyggia en ny **Riöps** **Stad** och **Stapelstad** upå den orten där **Södernds** udd nu är, en half mil ifrån **Selsingfors** belägen; **Wi** ock derjämte förnimme hurn som åtskilliga skulle finnas, de sig där nedsättja wela, och samma stad begynna at byggia, där de allenast på wiså stads privilegier fri- och rättigheter woro försäkrade. Så hafwe **Wi** förden skull om detta hålsosamma, och för wåra undersåtare nyttiga werck, så mycket bättre til fortsättja, dem nu i förstone med följande privilegier och friheter welat benåda och försörja.

1:o **Gifwe** **Wi** allom som sig på bemålte ort nedsätta och boendes blifwa, macht och tilstånd at efter denne dag **Sweriges** **Stadslag** niuta och bruka, därefter **Borgmästare** och **Rådman** wälja, så ock andra **Ämbeter** efter tarfwen til sätja, jämnwål ock uti alle förefallande saker, efter berörde **stadslag**, ransaka, dömma och exsequera, handel och wandel sig emellan och med andre städer drifwa. Dock **Riöps** handels ordinancen i alla måtto oförkränckt.

2:o Efter det at framdeles, såsom uti andre städer brukeligit, deras sätte domar, contracter, fullmacher, pass och andre certificater, när så behöfwes måste med stadens **Insegel** bekräftas; Därföre gifwe **Wi** dem til **Stads** **Secret**

umque pertingeret hæc urbs nostra, id, vel me tacente, loquuntur tot non unius generis saluberrima edicta, quæ ut magis magisque adolesceret salus publica, validioraque, contra malignantium insul-

och Insegl, at föra och bruka en båt, stående uti en forß, där åfwan uppå en förgylt Krona uti blått fält. Sedan at den staden och härefter Selsingfors skall nämnd och kallad blifwa.

3:o Efter som Wi wile det Borgerskapet i Gamla staden S:fors, hålst de som någre stappelstads friheter här efter tänckia til åtniuta; skola transportera och flytta deras bo och hemwist til denne nya staden; Alltså unne och efterlåte Wi honom härmed til mullbete och utrymme de twänne byar som äro Gumtåcht 6. gårdar och Forsby 4. gårdar med dess ågor uti Ägelby. Item Blåbårs holmen, Sötte holmen, Sompe holmen uti S:fors fiärden, jämte den qwarnen näst S:fors, hwilke alle under den staden tilförene hafwa lydt och legat.

4:o Skola alle som i berörde stad sig nedsättja och burckap winna i samfalte 12. år, ifrån denne dags dato, aldeles wara qwitte och frie för lilla Tullen, Bakungs penningar och accisen af alt öl och brännwin, som uti staden och innom des jurisdiction brygges och brännes: Sammalunda och emedlertid blifwa frie för Båtsmans håldning och den wanliga städernes contribution, samt andre ordin. borgerliga beswår och utlagor.

5:o Skola de hafwa macht lika som andre Rids-Stads män och Borgare uti våra Stappelstäder Wiborg och Åbo, at drifwa fri seglation och handel, så wäl Jurikes, som Utrikes til främmande orter: dock oförkränckt Rids-handelsordinancen och flere i det fallet utgångne stadgar, och förordningar.

insultus, evaderent urbis firmamenta, curam suam omnem auctoritatemque accommodatam voluere. Non commerciorum frequentiam modo, & quæ privatim tribui moris sunt, municipalia jura civi-

D 2

bus

6:o Särdeles privilegiere Wi bemålte vår stad S:fors på efterstående frimærknader, först de tvåanne som äro hållne härtil uti gamla S:fors, den ena om Selge Tre Konungar, den andre St. JOHANNIS tid at hållas. Sedan at icke mindre besöka och hålla de märknader som uti Borgo stad den 1. Julii, jämväl uti Pyttis Soehn wid Lilla Alborforßen, om Bartholomæi tid för S:fors boerne plåga vara fri och tillätne.

7:o Så hafve Wi ock Nådigaft unt och efterlåtit at utaf sakörerne som där kunna falla, skall staden halsparten hafva och behålla til Rytters, Scholars och andre stadens allmänna byggnings befordring och uppehälle.

8:o Wij efterlåte ock Staden til des byggning och förbättring, hwar tionde penning af alt det arf i staden faller och därutur skall ärfvas, så at hwar någon utom Stads bodde, den något arf antingen löst eller fast i staden tillfälle, och han sielf icke wille bo i staden utan på landet, och föra lös bren af staden, han skall både af löst och fast, som förbemalet står, til staden hwar tionde penning aflåta, och ändock icke hafva macht at sälja någon annan utom staden boende, anten hus, jord eller tomt, som han i staden ärfst hafwer, utan staden löse och behålle det efter måtes manna ordom, dock privilegierade Personer deras frihet och rätt härmed icke i något måtto förtagen.

9:o Hafva Wi ock nådigst unt och efterlåtit Staden och des Inbyggare at de härefter skola vara frie för omläggnings gästningar och allmänna skuts färder, så til lands som siövägen; dock med det besked, at de efter lag tillsättja Gäst

bus concessere, sed illustrium personarum etiam, qui urbis & regionis rem publicam pulchrè curarent, sedem heic constitutam voluere, quarum vitæ splendorem, opificum & aliorum ministrantium ma-

gistrare och wise Taverner, hvilka skola vara förpliktade at hysa och herbergera de wägsfarande, försörja dem med öhl och mat, såsom och förskaffa dem skiuts hästar, wagnar och båtar, och all annor fordenskap, som den wägsfarande kan behöfwa för penningar och skiälåg betalning.

10:o Efter och ofta stie plågar at många sättja sig nedder i städerne, och giöra deras borgare eders, bruka deras handel och wandel emedan friheten warar, och när den ute är, draga sedan af igen på andra orter. Dersföre så skall hwar och en som borgare will vara, först, för än han til borgerkap låtes och antagen warder förhållas, om han will blifwa där boendes i alla sina dagar. Hwar han det icke giöra will, utan tilbiuder sig, medan han där handel och wandel, efter frihetenes förlopp, drifwa will, borgare rätt giöra och hålla; då skall det honom intet vara förbudt, allenast at han sedan friheten är ute, ändå efter lag 6. år sitter qwar förän han sin borgare ed upsäger.

11:o Efter Wi och wele at ingen gängande Ämbetsman närmare än på 4. mil när staden sitt ämbete skall idka och drifwa; Dersföre wele Wi at alle sådana de sitt ämbete hos allmogen drifwa wela, sig i staden skola nedsättja och borgare blifwa. Besinnes någon som häremot gör, skall staden mächtig vara, honom med wår befallningsmans tilhielp fångsla låta, och hwad då för arbete hos honom finnes, såsom förbrutit antaga och än dertil böta låta.

12:o Så wele Wi och med desse privilegier taga och annamma S:fors Stads Inbyggare alle med hustru och barn gods och ågodelar rörlige och orörlige, innom stads och utom,

manum attrahere, materiamque increscendi non exiguam foro loquoque conferre solere, palam notum. Sed de quibus institutis, cum ad alterum locum, formam & πολιείαν civitatis perventum fuerit, pluribus dicturi erimus. Ast cum futuræ ur-

D 3

bis

uti Wårt Konungsliga hägn, frid och förswar för alt öfwer wäld och orätt, särdeles til lag och rätta. Och detta alt til Wår widare ratification wid Wåre angående myndige år och regering. Efter som Wi ock spörja framdeles, at denne staden sig något märckeligen förkofrar och tiltager, då wele Wi nådigast wara betänckte desse Wåra privilegier at öfwerse, och efter Wårt godt finnande dem förbättra. Gör biude fördenckfull härmed allom dem, som Os med hörsamhet och lydno äro förpliktade och för Wår skull wele och skole giöra och låta, at icke tilfoga dem som ui S:fors sig ned sättja wela, håremot hinder, meen och förfång nu eller framdeles. Til yttermera wißo, är detta med Wårt Secrets underhängiande, och Wåre samt Sweriges Rikes respektive förmyndares och regerings underskrift bekräftat. Gifwit i Riddping den andre dag i Octobris månad. År efter Christi börd, Ettusende Sexhundrade, och på det Trettionde och Nionde.

CHRISTINA

(L. S.)

GABRIEL OXENSTIERNA

Gustaffson S. R:s Dråtz

PEHR BANEER.

J. R. Cantzlerens ställe.

J. H. WRANGEL. ERICH RYNING.

J. R. Mäarsf. ställe J. R. Ammir. ställe.

GABRIEL OXENSTIERNA.

Friherre til Mörby och Lindholm S. R.
Stattmästare.

bis magnitudini animis adeo lingvisque faverit regni majestas, qui quæso! factum, ut cui rei, consilio puta urbis muniendæ, prius cautum esse oportuisset, illa ad manus, nostrò ævo demum pervenerit? Utrum cum veteris ævi bellatoribus, ne virtutis obliviscerentur, fossam & maceriem coloniæ obductam, pro servitii munimentis habuere nostrates? De magnæ *Germaniæ* incolis A. MARCELLINUS prodit, quod emunitos aggere colles, ceu lustra retibus circumdata, declinaverint. Nostræ recens habitatae urbis utrum eadem mens fuerit, suasque cives in aperto sedes, non alio nomine positas esse voluerint, quam, ut ex urbe in agros, & ex illis iterum redeundi commoditatem conservarent, anceps animi quis requirere potest? Sed cum sit omnis sine lege libertas, non nisi isti agnata rei, cujus in humum & pabulum prostrata est natura, & ab illa, quæ TACITI ævo fuit, indole, ad ea quæ magis salutaria sunt, nostrates multo ante diverterint, causam in longum prolatae munitio-
nis urbis nostræ, hanc justam magnamque accipe. Erat tanta olim imperii *Sveo-Gothici* amplitudo, ut fines vix aliquos certò constitutos habuerit. Securitati regionis, una cum ipsa natura, artem, quantum satis erat, prospexisse, plus satis notum. Hodie cum penatibus nostris spoliatiores alibi vix reperiantur, ne undequaue conveniri regio queat, de eadem præsidiiis & navibus opportuno quocunque loco emuniendâ, quorum intererat, consilia conferre cœperunt. Cumque moliendæ rei
pul-

pulcherrimæ, aptior non ullus hodie reperiretur locus, quam qui nostratam terrâ marique *Helſingiam* contingit, ne quâ hostis in interiora regionis primo accessu penetrare queat, interceptis montium verticibus, portuosa nostris navigatio, hosti vero impeditior reddi cœpta. Exspectat suo sub *Atlante* ultimam manum brevi artis & molis eximium opus, utque ætatem, quam quæ voto præsumi potest, grandem magis, florentemque, consequi possit, *DEUM* precamur!

§. VI.

Formam urbis generalem delineat.

Hanc antequam ingressi fuerimus curam cogitationemque, lectorem benevolum monitum, eidemque ab initio statim prædictum volumus, heic loci nosmet, neque formam urbis antiquæ, nec illum habitum describere in animum induxisse, quo urbs nostra ad annum MDCLVII, effloruerat; cujus præcedente ætate accidit, ut quæ in urbe substructiones condi cœpissent, furens incendium corripere, tectisque inhærens idem, cum ope humana nulla coërceri posset, penatibus juxta facultatibusque cives exspoliaret. Quin, vicisset facile spem amplius emergendi illorum, nisi *HEDEVEGIS ELEONORA*, facta nuper *Svethiæ AUGUSTA*, sua ad benè sperandum munificentia, extorrem lare civitatem, excitasset. (a) Ad exemplum

(a) Vide *Satrapæ* c. c. ref. på *S:forts Jule*, insinuerade suppl. af den 16. Julii 1657, ubi hæc leguntur verba;

plum Principum, cum, fortis humanæ miseratione, jacentibus adminiculo accurrerent alii quoque, firmari animo magis, nec non sumtibus, & viribus, in unum collatis, urbs reædificari cœpta est. Verum enim verò contentionem, qua se erigerent, non longè proferre potuerant, cum amicissimas fortunarum sedes suas, iterum in fumum & cineres abire, mæsto & conturbato vultu, viderent anno MDCCCXIII. Eodem enim, die XII. Maji, hora ante meridiem XI, infesta, longinquo metu suspensis, classis Moschovitarum supervenit, & in urbem tanto impetu irrupit, ut cohortes *Fennicæ*, non nisi DCCC. virorum, post exantlatam per intervalla tumultuariam cum hoste pugnam, campo mox cedere coactæ fuerint, suoque in discessu, ne commodam hosti stationem relinquerent, urbi faces ipsæ, quamvis invitæ, subjecerint. Eodem loco, quo ante hoc ultimum excidium steterat, pace terrâ marique partâ, paulatim surrexit hodierna, auctibusque tot & tantis quoti-

9:o Tillåtes dem frijhet för accisen, efter staden måste givra större utredningar än andre. Förutom deß hafver ock staden, för en liten tid genom en skadelig wådeld, stor och obotelig skada tagit, så at hon utan en särdeles benådning, och prolongation af frijheten, icke kan komma sig up och före igen. En Kongl. Maj:ts resol. på S:fors Inv. ans. af d. 9. Martii 1660. lyder sålunda: Efter S:fors stad nyligen af en håstig wådeld är worden förbränder, så lemna Wij dem frihet i 4. års tid, på lilla Tullen, accisen, och bakungs pengar. 2c.

quotidiè efflorescit, ut non minore loci amplitudine, quam formæ concinnitate, eam quæ pridem fuerat, in non paucis vincat, & exsuperet. Longitudo urbis hodierna, ab oriente ad occidentem MCC. latitudo, a septentrione ad austrum DCCLIII, & peripheria, MMMCCCC. ulnas conficit. Ad forum, quod in urbe non nisi unicum constitutum est, idemque quadratæ dimensionis, quatuor patent aditus. In quatuor regiones, ceu insulas, *Östra/ Westra/ Södra/ & Norra qvar-*
teren/ urbs est divisa. Qui orientem spectat tractus, LXXV constitus est fundis; qui occasum respicit, LXXVI villis majoribus & minusculis constat: meridionalis plaga, XLIII. & demum septentrionalis CXXXII. fundos, sive areas, augustioribus modo angustioribus ædibus ornatas continet. Præter has recensitas, nonnullæ adhuc sunt aræ, ædibus destitutæ, quarum in exilio pristini possessores vitâ modo defuncti sunt, modo fortunæ diutius prementi, terga præbere, & aliorum commorationis suæ sedes transferre, coacti fuere. Plateæ urbis sufficienti latitudine gaudentes sunt sequentes, illæque majores: *Storgatan/ Östra-och Västra-Kyrkgatan/ Lilla-och Stora-Glogatan/ Södra-och Westra-Strandgatan/ Långastgatan/ Kårrgatan/ Berggatan/* ut minores anfractius, & transversas commorationum distinctiones, silentio transmittam, quæ cives inter socialis vitæ cultum promovent, & circumdata spatio contignationum serie, versus inopina ab igne damna,

remedium præstant. Telonia urbis numerantur tria: telonium *Esboënse*, de quo supra. Hic etiam pro rebus consumptioni privatim destinatis, publicæque distractioni propositis, solvuntur accisa. Telonium alterum, *Cronoburgense* & *Tavastense* audit, non alio nomine, quam quod viam *Tavastlandiam* versus aperiat, immo per *Savolaviam*, *Careliam*, trans *Europam*, in *Sarmatie* interiora proficiscentibus, pervium efficiat transitum. (a) Telonium *maritimum* (*Sid-tullen*) ex commerciis mari institutis, quæ publico debentur colligit. Ædificiorum in urbe structura est lignea, eademque haud invenusta; (b) habent enim ædes plerumque omnes, suam non exiguam laxitatem, altitudinem.

(a) Tempore hiberno migrari nonnunquam solet statio tabernæ hujus. & ad tractum, quem vocant *Estnäs*, qui suburbanam orientem plagam respicit, transferri. Per eandem enim viatoribus super glaciem brevior, hyberno tempore, plana magis, expeditiorque ad urbem via proficit.

(b) Tres tamen lapideæ ædes hodie conspiciuntur; & quo magis in portu, quod dicitur, navigare cœpit publica securitas, tanto intra moenia, domesticum larem columine & cultu conspicuo magis tecta sua prolaturum, speramus. Est Pieriæ domus lateritia, paulo ante cœpta molitio. Illa, ubi in justam altitudinem excreverit, sicut numerum concinniorum ædium auget, ita ad dignitatem urbis, luminis non parum brevi affundet. Sed erit de substructionis materia & formâ illius, modò commodior dicendi locus.

dinemque, imo etiam quædam obviæ sunt, quæ duabus, & tribus contignationibus, sursum assurgunt; ne de artificii & symmetriæ decore quid dicam, ceterisque quæ ambitione irritante, peritia & elegantia amat. Situ & opere fastigiato in altum exsurgens templum, suo cum campanili, itemque curia, suo se vertice attollens, adspicientium, tantum non omnium suffragationem mereri, ex agris advenæ omnes consentiunt. (a)

§. VII.

De forma templi speciatim agit.

Primum in urbe, quod procul intuentibus advenis religionem incutit, venustissimæ formæ templum, CHRISTINÆ reginæ auspicio, ad illum, quo hodie eminet, modum condi cœptum fuit, conditorisque suæ nomini dedicatum; quæ ut verterentur incommoda quæcunque in felicem eventum, Tullshålle prædium lateritiæ officinæ instruendæ, non difficulter concessit. (b) Hoc vetustissimæ religionis delubrum, eidem, cui urbs ipsa, fato involutum, eademque cum privatis ædibus, mole incendioque obrutum fuisse, anno

E 2

MDCLVII,

(a) Hæc forma urbis, quæ exacte regularis non est, in posterum perfectiorem, quod speramus, induet habitum, ad delineationem illustis & ingeniosissimi viri, cui muniendæ urbis summa commissa est.

(b) Vid. Kongl. Maj:ts ref. på H:fers Jærv. ansøkn. af den. 20. Martii 1643.

MDCLVII, extra controversiam esse videtur. Quo verò tempore, quæ hodie est sacra ædes, iterum reedificari, suoque nitescere cultu cœperit, ob defectum documentorum, exactè definire non possumus. Id certum tamen, exploratumque habetur, quod textum affabre opus, an. MDCXCIII. planè non adhuc absolutum fuerit. (a) Hanc ædem ex lignea constructam materia, inque figuræ oblongæ conformationem concinnatam fuisse, item organo pneumatico illustri, lapidibus sepulcralibus, aliisque ad memoriam æternitatis exornatam fuisse monumentis, exactæ ætatis viri venerabiles, etiamnum testes sunt certissimi. Hoc verò Deo sacratum ædificium, in fumum & cinerem una cum urbe, an. MDCCXIII. redactum fuit. Ab anno MDCCXXI, quò, inita pace cum *Moschovitis*, hæc urbs una cum ceteris in vicinia regionibus capiti & regno *Svecano* pristino suo restitueretur, oppidanique ad vacuefactos suos expoliatosque penates sensim redirent, ne focus suis sacra destituerentur, plebeja ex ligno tabularum series conglutinata fuit, eademque aræ, nauti-

(a) Kongl. Maj:ts res. af den 29. Decembr. 1693. Nostrates quidem supplices tum petivere auxilium, ad templum, & campanile exstruendum, sed summa urgente eo tempore regni necessitate, nil opis rex longè clementissimus, utut libenter etiam voluerit, illis concedere potuit, præter illam jam antea datam potestatem, stipis (collect-pengar) per omnes regni ecclesias cujusmodicunque colligendæ.

nautico ponti vicinæ, superimposita. Stetit ad annum MDCCXXVII usque illa templi porticus, quo vergente, arêa locoque, quo templum ustu-
latur ante stetit, hodiernum tanquam altera phœnix surrexit, alternamque suam per funera vi-
tam reassumit. Est hoc recens cultui *Divino* sa-
cratum magnificum tectum, ex lignea quoque
constructum materia, prope forum, ad occidenta-
lem ejus partem, factaque, media parte, totius
operis conjunctione, formam crucis exhibet. Ab
orientali parte ad occidentalem, facta commen-
suratione XLV, a meridie verò ad arcton, XLI.
ulnarum intervallum, complectitur. Cornua verò,
in quæ sese porrigit pars medioxima templi, qua-
tuor longitudinis, & latitudinis XV. cubitorum
sunt. Tectum, quò ceu operculo cornua muni-
untur ex ferro imbricatis: turris verò ligneis im-
bricateis ex stanno lamellis an. MDCCXLVI. o-
pertum est. (a) In exteriori turris parte, illinc solis
species sublime candentis, hinc pleno vultu luna,
ad vividum expressa, comparet. Sacrarium, quod
ab aquilonari templi parte constructum est, & per
quod aditus ad fanum personis, sacro ministerio
devotis, patet, quadratæ dimensionis est, longitu-
dinisque circiter IX ulnarum. Inter ornamenta

E 3

templi

(a) Ad hoc opus, omine secundo coeptum, quanto-
cius pertexendum, indulgit Rex immortalis memoriæ FRI-
DERICUS Imus, civitati nostræ potestatem, stipem libel-
laticam, per universum regnum, & singulas ejus diœceses
iterum colligendi, inque religionis usum convertendi.

templi interiora, primò nominandus est suggestus, qui fulgore & splendore suo intrantium oculos animosque prorsus capit. Est enim hic variis imaginibus affabrè sculptis & auro obductis exornatus, adeo ut paucos in nostra gente reperiās illo artificiosiores. A boreali artis & substructionis hujus parte hæc conspiciuntur verba: om **J blifs**
wen wed min ord/ så åren J mine rätte lärjungar
 Joh. 8: 31. Inde affixo, superiore loco, tholi tergemino tabulatui rutilantia auro sequentia leguntur verba: **PETTER STEEN, MARIA ELISABETH GROEN/**
CHRISTINA SCHELE, quippe quorum a fortuna egregie instructæ conjugum triadi, cathedra ante oratorium editior hæcce substantiam & formam suam in solidum debet. In quarta ejusdem indolis tabula exstat annus 1726. (a)

Tabulam altaris fulvis & conchyliatis coloribus distinctæ imagines ornant, Christi coram discipulis in monte transfigurationem exprimentes. Supra illam in pariete templi, penicilli artificio, exortus solis vividè est depictus, quem excipiunt hæc verba:

JEHOVAH

TU LUX, TU VITA, TU MEDICINA

Et

(a) Fuit hic STEEN mercator Holmienſis, natus *Helsingforsæ*, qui ad laudes Numinis celebrandas, & in perpetuam nominis ſui recordationem, hunc ſuggeſtum anno 1726. templo dono dedit. GROEN fuit illius altera, & SCHELE, Aboæ genita, altera conjux.

Et
ULRICA

Tu Nomen Splendidum Tu Meum Decus
eris.

Insigne *Helsingforsæ* inde depictum est, & hæc
cautionis plena commonefactio mox subter adjecta:

Tu stad, o *Selsingfors*, tin gamla synd lagg af,
Om tu ej segla vill ännu en gång i qvas.

MDCCXXVII. (a)

Podia quoque, aut si dicere mavis loculamenta
tria, pulcherrimè elaborata, supra fores templi, in-
ter parietes quaque versum semet porrigentia con-
spicimus. Quin destituuntur neque ædis augustæ
penetralia hæcæ aliis, sacræ rei commodo com-
pendioque, dicatis anathematis, utpote fenestrarum
speculari lumine, quarum ibi XI numero fores
numerantur, tantæ magnitudinis, ut sufficientem
lucem fidelium communioni non molestè suppe-
ditent. Lychnuchi ex ære cyprio, fusoria arte con-
fecti, iidemque sedem facemque præbentes accen-
sis lychnis, cum phœbus luminare suum abscon-
dit, admodum sex numerantur, quorum trini
non ullis gaudent titulis. Reliquis vero liquidius
modò, modò obscurius largientium insculpta le-
guntur nomina: JOBST HUUK, A:o 1704. *Lars
Hindersson, Margaretha Hindersdotter*; item J. L.
S. S. A. M. D. S. A:o 1659. Candelabra ex la-
mellis

(a) Agnoscit distichon hocce præpositum WÄNG au-
ctorem, compositum sine dubio tempore & occasione, qua
religioni curia hæcæ denuo dedicata fuit.

mellis aurichalci ductilibus confecta, parietibus templi affixa sunt decem. Porticus, quibus præstrui vulgo solent fores templorum, quæque pridem custodiendæ levi veterum armaturæ inserviebant, quot numero januæ, toties geminatae illæ quoque comparent, cunctisque e longinquo sacra peragere cupientibus advenis, quibus confideant, sedilia ministrant. Sepulcra intra sacrorum tecta nulla visuntur, ne odorum ex evangelio svavitatem differta odoribus sepulcra confundant. Interim in atrio ecclesiæ, puta in cœmiterio, sepeliuntur vitæ defuncti, more in vetere ecclesia usitato, & sanctis patribus commendato, qui ex communione ecclesiastica defunctorum, insignia in superstites bona redundare voluerunt. Usitatum fuisse *Romanis, paganis & Christianis* titulos inscribere sepulcris & monumentis suis, non ut de jure domini modo, sed præclarè gestis illius constaret etiam, cujus in hac vel illa crypta conderentur exuviae. CATONEM seniore sepulcra legendo, in memoriam mortuorum non gravatè venisse CICERO in libro, nomini illius inscripto, testis est. Insculptis pro merito, mortuorum elogiis cava saxa loquacia reddere *Helsingicos* neque intermisisse cives, quæ in illo atrio supersunt monumenta testantur. Qui sub altari, quam sub viridi colle vocantis ad judicium vocem supremam liquido magis percipi posse putant opulentiores, ædiculas dormitorias suas pulvinaribus sacris approximari contendere nonnulli quidem: Sed cum ad opinionem non nihil,

hil, ad veritatem verò, puta salutem publicam nil omnino conferret votum, imo ritu religionis pristino, intra definitum aratro urbis locum, sepulcra constituere penitus non permixsum fuisse, notissima res sit: ne feralis contactu pulveris genium loci ipsum contaminari quis suspicaretur, privilegii illius abs senatu ecclesiastico, in præsens usque nemini facta est indulgentia. (a)

Pastores ad docendum verbum, & exercenda jura parochialia, legitimè vocati & ordinati, ab initio superioris seculi heic loci, tanquam glebæ suæ affixi, confedere sequentes:

Dn. HENRICUS WITTICIUS. 1612. Dn. JOHANNES BIRGERI, 1641. Dn. GEORGIUS ORLANDER, 1648. Mag. ANDREAS NYCOPENsis 1664.

Mag. ANDREAS IGNATIUS, primum rector scholæ *Helsingforsensis*, inde 1702. pastor. Mortuus
F 1710.

(a) Decorè inhumatum iterum exhumari, pro vitæ exactæ turpitudine quadam, imo posthumæ infamiæ loco veteres habuere 2. Reg. XXIII. 16. Nostratibus, cum cryptæ intra ecclesiam funera inferri primum, & perfecta solemnitate, iterum efferri & solo sepulchrali promiscuo contumulari moris sit: quam ab ipso semet publicum decorum sæpe diffideat, & majorum institutis turpia & honesta multa metienda veniant, ad animum vocato exemplo hoc ipso, quasi per transeuntem quisque videre potest. In veteri ecclesia istiusmodi reliquiarum translationem apud illos, quibus multitudo sanctorum quæstui est, invaluisse, & ad degeneris pietatis insanam commendationem admodum multum contulisse, quis nescit?

1710. pestifera grassante lue, & inusitata mortalitate genus humanum depopulante.

Mag. JOHANNES SERLACHIUS, *Nylandus*. Post exactum rite scholæ magisterium in gymnasio Wiburgenfi, pastor *Kekisholmensium* constitutus anno 1689. Belli ingravescente æstu, *Forssiam* translatus anno 1711. quin, cum in illis sedibus neque diu morari sibi datum videret, in Ostro-Gothiæ transmarina se recepit. Inque illo exilii portu antistes *Husbyensium* ad annum 1729. egit, quo ineunte spiritum, quem natura dederat, fato reddidit.

Mag. JOHAN. WÅNG. Ne qui gregem pasceret, duce & custode diutius justo destituerentur cives, regio diplomate instructus, e fuga redux huc accessit anno MDCCXXI. Denatus anno MDCCCXXVII *Helsingforsie*.

Dn. JOH. FORSSKÅHL. S. S. theolog. doctor, 1725. Pastor ecclesiæ Fennorum Holmiæ primum, (a) Wångioque fatis functo, anno 1730. pastor & præpositus *Helsingforsensis* constituitur; an. vero 1740. hinc *Holmiam* discessit, ubi iterum pastor factus ecclesiæ Fennicæ. Hodie presbyterio ecclesiæ sanctæ Mariæ tituli, *Holmiæ* præest. utinam feliciter, & quæ tantum virum decet, in Nestoreos annos continuanda vitæ perpetuitate.

Mag. JOH. FORTELIUS. Anno 1730. constitutus rector scholæ trivialis, quæ *Olofsburgi* pridem floruit. Inde lector gymnasii Borgoënsis 1734. vocatus. Dehinc unanimi parochialium vocatione, & superiorum

(a) Vid, dissert. de *Stockholmia* p. post. pag. 62.

riorum ordinatione pastor & præpositus *Helsingforsensis* factus an. MDCCCXLI, quam spartam summa cum laude, & pleni vigoris emolumento etiamnum sustinet, obit, exornat. dignus qui cum comministro & legionis artilleriæ parochio Dn. ALEXANDRO HELSINGBERG, tranquillissimè senescat, & florem juventutis, industriæ beneficio, ætatē retineat.

Denique hoc ultimo loco, illud insuper monendum, quod ad curam pastoris & præpositi *Helsingforsensis* pertineat quoque parochiæ suburbanæ administratio, cui cum veteri urbe nomen idem inditum est. Usque ad annum MDCLIII. hæ duæ ecclesiæ diversos habuere pastores. Dicto verò anno, pastor *Helsingforsensis* GEORGIUS ORLANDER CHRISTINÆ reginæ beneficio, procurandæ utriusque ecclesiæ auctoritatem sibi, suæque in sacro munere posteritati conciliavit.

§. VII.

De Campanili.

FXstructum fuit campanile ad magni fori occidentalem partem, collem super apricum spatiosumque, idque nonnullis ante annis, quam voracibus flammis depascendos traderent penates suos, cives jam jam extorres futuri. Erat materia, ex qua conflatum fuit, lapidea partim, partim etiam lignea. Quæ vero supernè eminebat sylvestris moles igne consumpta fuit, tempore modo nuncupato. Post reditum e fuga, quamvis rei gerendæ nervo vacui, cives eandem iteratò tamen

reparare cœperunt. Anno verò MDCCXLVI illam induit formam quâ jam superbit, dum murus non solum adauctus fuit altitudine, sed turris insuper etiam ligneis segmentis, iisdemque stanneâ toga vestitis exornata visitur. Fastigium muri, qui hodie est, viginti & tres cubitos unum cum quadrante complectitur; quæ vero supernè eminet turris altitudo, a fornice ad fastigiatum acumen usque, in spatium triginta & quatuor ulnarum porrigitur. Murus quadratam habet figuram, latitudinis octodecim circiter palmorum. Eodem opere octo fenestræ superiori turris parti insertæ sunt, eorum usui, qui ad prævidenda ab alto fortuita quæcunque, eademque quantum in se quidem præcavenda, urbis in excubiis positi fuerint. Anno MDCCCL. horologium sat accuratum & præstans in turri, loco supra campanas edito, comparet, quod diei venientis & decedentis vices, nostrosque in umbram mortis propiores gressus exactè describit. Campanæ, quæ iterum iterumque factò pulsu suo repulsuque, ad publica vota Sionis gregem convocant, non unius moduli neque mensuræ sunt. Quæ cetera tinnientia æra mole & magnitudine antecedit, hunc ab altera parte sui titulum repræsentat: Denne Klockan åhr af ädle Herrar, förnæmlige gode menn föråhrat/ hvilckas namn i Kyrkones bok finnas här sammanstades. Hujusce æris adversum latus iterum sequentia ornant: Den ädle och Welb. Herre, Herr ERNEST JOH. CREUTZ til MALMA, TAMMER-

MERKOSKI och CASARITZ, Landshöfdinge öfwer NYLAND och TAVASTEHUS län. Den ädle och Welb. Fru, Fru ANNA ISAACS Dotter SÖLFFVERSPARRE, Fru til ORA, MALMA, TAMMERKOSKI och CASARITZ. Titulis hifce, diverfo loco, ex Pfalmo DAVIDIS centefimo quinquagesimo, integri verfus adfcripti leguntur, & demum quo ecclefie ufui primum deftinari cœptum vas ahenum hocce, annus exprimitur MDCCCLIV. In altera verò, quæ minoris moduli eft, campana, hæc comparent verba: Denne Klocka år guten af KONGL. Styckgiutaren GERHARDT MEIJER i STOCKHOLM. Tertia quæ tinnuli æris minima audit, infcriptione & elogio omni deftituitur.

§. IX.

Scholæ, ejusque rectorum hiftoriam tradit.

Ecclefie feminarium fcholas effe, & fi verè fapiens altera; iterum verè Chriftiana altera cenferi velit, concordiam utrinque intercedere debere, LUTHERUS ait. (a) Ut frigido fub axe non obtorpefceret ingeniorum cultura, (b) per omnes

F 3

regni

(a) *Sacerdotii & imperii, itemque rationis & fidei harmoniam multis commendant de MARCA & HUETIUS, nomine PETRI, itemque Gallie epifcopatu illuftris uterque.*

(b) *Quàm de ingeniis borealium philofophicis perverfè fentiat HEUMANNUS, & in denen afufalten ländern diefelbige gleichfam eingefrohren, und wenigfs activiter habens de effe cenfeat: In diverfam verò fententiam abeant HAHNE profeffor Kilonienfis, & una cum illo Weftarienfis ca-*

regni sui partes *PALLADEM augustam*, CHRISTINAM puta, pia *Musis* sacraria instituisse, certe non *Finlandiam* muneris ejusdem exsortem esse voluisse, plus satis notum. Academiam *Aboæ*, *Wiburgi* gymnasium, & ceteris locis ephebea particularia instauravit, ut verâ religione pariterque moribus homine & cive dignis incolæ imbuerentur. Fuit illud CHRISTINÆ hæreditarium, benefaciendo nunquam defatigari; & ne quâ parte *Fo: s:æ* novellæ suæ honori & commodis deesse videretur, literario intra pomœria intaurato ludo providit, cui verendam majestate manum mox largiter accommodavit. (a) Ut autem connubium *scholam* inter *ecclesiamque* certo certius promoveret *urbis senatus*, quo jam ante *ecclesiam*, continente solo eodem, quoque *scholam* inædificavere, sed exitu, &, in præsens usque eventum non alio, quam qui esse solet eorum, qui rem magno conatu, sed sine successu moliri solent. Quidquid sit, cur *scholæ* historiam, *ecclesiasticæ* rei recensio-

meræ consiliarius D. D. NETTELBLAD in commentatione academica, qua, sub ægide Palladis, dicacis opprobria *lingvæ*, falis genere eodem pro se quisque retudit, non incommode conferri possunt.

(a) Regina CHRISTINÆ auspicio, & generali gubernatore curante BRAHMO, scholas triviales per *Finlandiam* surrexisse passim, imo circa annum *MDCCXXXIX*, æonio ludi genere eodem, rem *Nylandicæ* literariam, in hac nostræ urbe auctam fuisse, dissertationis de *ULO* auctor pridem testatur.

sioni subjunxerim, pro ratione sufficiente erit, quod quæ majorum pietas conjunxit, & orbe toto ferè communia, eademque contigua esse solent, heic loci opinione distrahi ego neque pati potuerim. Causam verò in longum dilati operis, puta phrontisterii heic loci extruendi, hanc habe. Nempe cum penates non nisi pecunia jejunos ab exilio domum referrent cives, imo regni ærarium atrocibus damnis accisum ipsum neque sufficeret sumptibus faciendis, necessitatis habenda ratio effecit, ut intra strenuam consultationem res substiterit, certè ad manum & effectum non nisi ægrè devenerit. Halcyoniis terra marique redditis, intra tabulata ædis, quæ pro promptuario *Moschis* inserviisset, scholastica pubes primum congregabatur. Hodie ædes *Forsmannianas* pro incolatu tenet, (a) ibique donec, quod sub manibus est, lapideum duarum contignationum ædificium ad fastigium brevi suum, complementumque adductum fuerit, in disciplinis sic dictis fundamentalibus à rectore uno, nec non correctore & tribus collegis instruitur, morumque, qui in amores trahunt, concinnitate imbuitur. Hoc loco insuper monuisse juvabit, patrum memo-

(a) FORSMAN pridem mercator urbis fuit, idemque hospitalitatis laude insignis. Illo verò sub invento præsentissimi consilii, quàm cum ceterarum rerum venundatione, literariæ rei mercatui pulchrè conveniat, opulentia promptuaria & Musarum penetralia juxta se posita, non exiguum publicæ rei decus conciliare apta sint, cuius cognoscere promptum,

memoria ecclesiasticos coetus sequentes: Esbo/ Skrä-
slätt/ Wickig/ Janakala/ Siundå/ Ingå/ Stor-
lojo/ & ulta Tavastburgum parochiales Hauhoenses
scholæ triviali nostræ, in modum patrimonii
fuisse legatos, ex quibus vitæ sustinendæ stipem
alumni illius colligerent, illi præsertim, quibus
pro patrimonio ingenium fors tribuisset, quibus-
que ostiatim dicere nil sibi in pera esse, frons
ipsa deterreret, dissuaderet. (a)

Series rectorum Scholæ hæc est.

Dn. JOH. MICHAELIS SAVONIUS. Dn. ANIREAS
NECOLANDER. Mag. NICOLAUS LINDORMI. Mag.
JOH. MARTINUS GRM. Mag. ANDREAS IGNATIUS,
cujus inter pastores jam ante honorificam men-
tionem fecimus. Dn. GEORGIUS KYHL. Mag. GU-
STAVUS BRODZENIUS. Pestis ante diem anno 1710.
huic clariss. virum sustulit.

Dn. PETRUS NICANDER. Mag. ANDREAS IGNA-
TIUS, filius antecedentis. Dn. PETRUS HERKEPOEUS.
Dn. JONAS LÖNGREN, Smolandus, postea S.
theologiæ lector in gymnasio *Borgoënsi*. mor-
tuus anno. 1748.

Dn. ISAACUS H. ROSS, *Aboënsis*, anno 1735. re-
ctor scholæ *Helsingforsensi* præesse cœpit. A:o 1737
adjunctus Facult. theologicæ ad hanc academiam
designatus. Non muneris honore eodem modo
hodie

(a) Vide GUSTAVI ADOLPHI ref. at den 27. Julii
1618. på S:fors Juv. och rectoris SAVONII ingifna memo-
rial. Confr. PETRI BRAHE literarum exemplum ad pasto-
rem *Helsingforsensem* dat. die 7. Aprilis anno 1649.

hodie perfungitur, verum ecclesiarum, quæ Deo in *Näbendal / Nesa & Merimasta* colliguntur, antistes & præpositus, suo, id est meritissimo jure, pridem inauguratus est. Cujus ut omnia, studiosæ juventutis usui & emolumento dicata animi consulta, itinere, quam hactenus, placido magis eant, procedant, provehantur, una mecum disciplinæ illius alumni omnes exoptant. *Rossio* decedenti ex correctore successor datus

Mag. *JACOBUS MALLEEN*, qui exacto in illa statione triennio, an. 1741. pastor ecclesiæ *Jemsiöensis* factus. A:o 1752. diem obiit.

Dn. *OLAUS MÄNDEN / Aboënsis*. Primum collega Scholæ *Helsingforsensis*, inde corrector, & denique an. 1742. chori totius moderator exstitit. A:o 1750. pastor in *Orimattila* constitutus, præpositi honore hodie auctior factus, ornatorque. Illi verò rem scholasticam rite & diligenter administranti fortuna affulgeat, & diu sine dolore vitam mortalem transigere sinat!

Mag. *JONAS KROOK, Nylandus*. A:o 1748. promotus philosophiæ magister, Sacrarum rerum tractationi a puero initiatus, tradendorum ad *Auraicam* academiam mysteriorum *Divinorum* magister docens designatur anno 1751. Cumque ad ordinanda & conformanda reipublicæ utrique, juventutis studia, dotibus a natura eximiis instructus esset, ne, quam patriæ debebat pietatem, peregrè profunderet, hujusce lycei sui alumnos, quorum interest, ex ore illius auctoritateque pendere

dere jufferunt. Cumque gerat ille magistratum eundem, quinto nunc anno, & una cum sedulitate docendi, strenuam curandæ gymnasticæ rei dexteritatem conjungat, ut liberalioris institutionis suæ præmiis, pro merito lautioribus, brevi matetur, qui literis bene cupiunt, sincerè vovent.

Conrectoris munia magister GABRIEL MELARTOPOEUS sustinet, ejusque culturæ, ceu sementi, quam messem olim relaturi sunt, magnam partem sese debere, discipuli non ingrati agnoscunt.

§. X.

Virorum clarorum, qui natalem huic urbi lucem debent, honorificam, pro merito, mentionem facit.

Scedere §. superiore evictum ivimus. Inter illos, qui fingendis ingeniis præpositi sunt, eosque, qui in illorum disciplinam sese conferunt, prope naturalis, certè contractior, quam inter illam *reipublicæ* partem utramque necessitudo existit. Cumque in diversas colonias transmigrare oporteat pubem scholasticam, neque aliunde melius de practica fide doctorum ferri possit judicium, quam ex vitæ cultu discipulorum: quàm felicia fuerint monstrati itineris auspicia nostratis ludi magistrorum, quas in suo pulvere formas ingeniis inducere inchoaverint, animadvertere proximum erit. Titulum, in quo triumphent, honestissimum invenisse merito dicuntur parentes, dicuntur præcepto-

ceptores, cum ab alumniſuæ familiæ vincuntur. Duplicatis paſſibus ductores ſuos ſequutos fuiſſe, eoſdemque longo poſt ſe intervallo reliquiſſe, plena titulis, eademque Muſis gratiſſima *Forſiæ* nato- rum & educatorum nomina teſtor. Inter illos familiam ducit, heroibus editus, heros ipſe Cancel- larius & ſenator regni GUSTAVUS BONDE (a) ſuo cum fratre NICOLAO, *Nicopenſis* ſatrapiae paulo ante præſide & caſtellano; qui cum parens illu- ſtriſſimus *Nylandiarum* gubernatorem ageret, ar- tium, quæ ad humanitatem pertinent, rudimen-

G2

ta

(a) Hujusce herois nomen, dum hiſtoriæ Svethicæ fi- des ulla lausque, omni ſtudio diligentiaque celebrabitur. Cumque illius in omnem rempublicam, præcipuè vero li- terariam, pietatem officioliſſimam, in collectione hiſtoriæ ſe- ptentrionalis paucis expreſſerit faſtorum obſcurioris ævi, dum viveret, *Oedipus* Dn. E. J. BIOERNER, quam de con- ſpectu regum *Svebici*. genealogico COMITIS noſtri, ſententiam dixerit, paucis advertere a propoſito non alienum erit: *Conſpectus regum SVETHICÆ genealogicus*, inquit, à VIRO ILLU- STRIſſIMO, non minus antiquariorum *Svebiciæ* Mæccenate in- comparabili, quam, ceu pariter diximus, ſapientiae antiquae callentiſſimo ſtudioſiſſimoque MYSTA, nobis tranſmiſſus. In quo invenies non tantum regum omnium, quem huc uſque vidi- mus, accuratiſſimum recensum, ſed & eorundem in certas fa- milias veriſſimam digeſtionem; auctorum præterea & docu- mentorum, ex quibus ſua contexnit, candidam annotationem, quâ utique ſpectatiſſimæ ſuæ ſidei exemplum dedit, nullis non dignum præconiis,

ta domi, quæ verò altioris indaginis esse censentur, *Aboæ* probè perdidicere. (a)

Inter illa nobiliora ingenia, quæ reipublicæ ministerio præparavit *Helsingforsia*, *Cassellani* principis aulæ consiliarium & bibliothecarium JOHANNEM ARCHENHOLZIUM, utinam diu superstitem, connumerat; qui quantum institutione liberali, multiplici peregrinatione, & omnigenæ eruditionis apparatu literis præsidio fuerit, patriæque dedita operâ faverit, gestorum CHRISTINÆ reginæ commentarii, & pro vindicanda principis suæ gloriâ, susceptæ dimicationes piè testantur. (b)

Inter claros *Helsingforsia* oriundos, qui ea non amplius figura apparent, ut digito monstrari queat, professorem *Upsaliensem* SIGFRIDUM AHARONIS FOR-

(a) Aboënsi academix illustria nomina sua dedisse comites hosce, matriculæ anni MDCCXCV sequentia verba testantur: Anno 1695. die 25. Nov. inserti sunt in hanc matriculam illustrissimi comites & fratres, Comes GUSTAVUS CAROLI BONDE & comes NICOLAUS CAROLI BONDE S. R. M. Senatoris, & regii dicasterii DORPATENSIS PRÆSIDIS, illustrissimi Comitit Dn, CAROLI BONDES filii haud degeneres.

(b) Ex illo censu, civis optimi existimationem spectandam esse dixerunt actorum eruditorum apud *Lipsienses*, sine bile, censores; operis & auctoris causam in hunc modum orantes: *Destinatio ejus ad omnem ætatem commemorabilis. Acciderunt ei, civibusque orbis exculti & eruditi per eum, omnia ad votum & sententiam. Superat labor ejus invidiam, excitat admirationem, non exspectat sed reportat laudes amplissimas, tantoque dignissimas insituro,*

FORSIUM jure retulerimus, insignem physicum & regni astronomum, eundemque pressæ, sed non oppressæ innocentiae nomine memorabilem; cui cum illud venustè accidit, ut artis & ingeniosæ solertiæ suæ interpretem peregrè non difficulter invenerit, JOACHIMUM SEILIIUM *Lubecensem*, quam ad oris effigiem a chalcographo expressam, vitæ imaginem ære perenniolem ille adjecerit, heic loci annectere non pigebit:

SIGFRIDI ARONI *vera est, pie lector, imago,
Ipsius ingenium pingere nemo potest,
Mente celer, calamo celer, celer ore, sed ejus
Ingenium pingunt edita scripta satis.*

Docuit in supremo & trans mare unico ævi illius lyceo SIGFRIDUS, ut ante modo dixi.

Cis mare, supremo gymnasticæ pariter atque ecclesiasticæ rei magisterio, ut ceteros taceam, clarissima nomina fuere, CARSTENIORUM, BRUMERORUM & SERLACHIORUM, (a) qui post exantlatas diu institutionis publicæ molestias in gymnasio

(a) CARSTENII *Wiburgensis* episcopi ejusque operum cum honore mentionem facit in episcoposcopia sua Dn. D. ANDREAS OL. RHYZELIUS *Lincopensis* episcopus, ecclesiasticæ & literariæ conditor historiæ. SERLACHII alterius, pastoris & præpositi in illa sua diocesi, memoriam, carmine exequiali idem neque gravatè expressit. Alterius autem PETRI, pu-

sio *Wiburgensi*, Zionis coetui præsules & antistites inde dati, verbi & exempli rore multo gregem sibi commissum paverunt, fœcundaverunt.

Effent, quibus *urbis* famam hac parte tueri liceret, etiamnum non pauca dicenda: sed ne singula consuetando in simpulo fluctus ciere velle videar, ad ea quæ de politicis *urbis* nostræ institutis dicenda restant, pedem promoveo.

ta grandævi senis, ejusdemque *Pernaviensis* antistitis vitæ memorabilia, stili genere non dissimili prosequutum legimus Dn. M. D. STARCKIUM, *Louisianæ*, quæ nostræ gentis est, venerandum hodie antistitem, ERICUM BRUMERUM lectorem fuisse *Wiburgensem*, *Abœ* literatæ auctorem nobilissimum confer.

CORRIGENDA.

Pag. 10. notarum lin. 10. pro *bosque*, lege: adeoque. Pag. 37. lin. 15. pro *quatuor*, lege: quatuordecim. Pag. 48. lin. 3. pro *ulta* lege ultra.

Ceteris, quæ aciei ingenii & oculorum sese subduere, ignoscere, humanitatis erit.

